

MAREK NIEWĘGŁOWSKI, HALINA KAŁUŻA
Siedlce

Źródła finansowania działalności przedsiębiorstw transportowych

Wprowadzenie

W procesie zarządzania firmą finanse odgrywają podstawową rolę. Każda bowiem decyzja podejmowana w firmie ma swój wymiar finansowy. Dzięki finansom jest możliwe zbadanie skutków pieniężnych decyzji gospodarczych, przygotowywanych planów rozwojowych, programów restrukturyzacyjnych. Problematyka zarządzania finansami nabiera coraz większego znaczenia w procesie zarządzania firmą ze względu na takie czynniki, jak: nasilenie konkurencji, procesy koncentracji działalności gospodarczej, występowanie wysokiej i zmiennej inflacji, wzrost znaczenia rynków kapitałowych, globalizacja, działalności gospodarczej¹. Zarządzanie finansami polega z jednej strony na podejmowaniu takich decyzji, by osiągnąć najkorzystniejszą relację między osiąganymi przez przedsiębiorstwo efektami, a ogółem poniesionych nakładów, z drugiej zaś na zapewnieniu niezbędnych środków pieniężnych do ich realizacji. Efekty zarządzania finansami znajdują odzwierciedlenie w kondycji finansowej przedsiębiorstwa, jego zdolności do terminowego wywiązywania się z zaciąganych zobowiązań, zdolności do finansowania swojego rozwoju².

¹ A. Rutkowski, *Zarządzanie finansami*, wyd. II zmienione, PWE, Warszawa 2003, s. 15.

² W. Janik, A. Paździor, *Zarządzanie finansowe w przedsiębiorstwie*, Politechnika Lubelska, Lublin 2011, s. 54.

W obecnych czasach niemal każde małe i średnie przedsiębiorstwo charakteryzuje się niewystarczającą ilością kapitału własnego. Chcąc jednak konkurować na rynku, w dobie globalizacji i postępu technicznego, musi się ciągle rozwijać. Projekty inwestycyjne oraz wprowadzanie nowych produktów i technologii wymaga niemałych zasobów finansowych³.

Metody i źródła finansowania przedsiębiorstwa można klasyfikować według kilku kryteriów z uwzględnieniem:

- pochodzenia środków,
- podmiotu, do którego należą środki,
- kierunku wykorzystania środków.

W zależności od podmiotu dostarczającego kapitał przedsiębiorstwom wyróżnia się własne i obce źródła finansowania⁴. Biorąc pod uwagę kierunki wykorzystania środków finansowych, można wyróżnić⁵:

- finansowanie bieżących potrzeb przedsiębiorstwa związanych z realizacją działalności operacyjnej (z zachowaniem płynności finansowej),
- finansowanie rozwoju, związane ze zmianami ilościowymi, jakościowymi i strukturalnymi przedsiębiorstwa, jako konsekwencji między innymi realizacji procesów innowacyjnych.

Jeśli za kryterium przyjmiemy źródło pochodzenia kapitału, możemy wyróżnić finansowanie wewnętrzne i finansowanie zewnętrzne⁶.

Finansowanie zewnętrzne charakteryzuje się tym, że źródłem pozyskiwania kapitału, środków finansowych jest otoczenie przedsiębiorstwa. Obejmuje ono kapitał pieniężny i rzeczowy, jeśli dopływa do przedsiębiorstwa od podmiotów w zróżnicowanej formie, z wyłączeniem strumienia pieniędzy z tytułu sprzedanych wyrobów, towarów i świadczenia usług⁷.

Natomiast istota finansowania wewnętrznego tkwi w gromadzeniu środków finansowych koniecznych do realizacji celów z zasobów własnych przedsiębiorstwa⁸. W ramach wewnętrznych źródeł wyróżnić należy amortyzację,

³ B. Domańska-Szaruga, *Rola banków spółdzielczych w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionie*, Centrum Szkoleniowe FRR Sp. z o. o., Warszawa 2007, s. 69.

⁴ Ibidem, s. 20.

⁵ *Nowoczesne zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, red. A. Bielawska, C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 20.

⁶ J. Iwin, Z. Niedzielski, *Amortyzacja w finansach przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002, s. 22.

⁷ Ibidem, s. 23.

⁸ Ibidem.

oznaczającą zmianę nośnika wartości zaangażowanych w przedsiębiorstwie kapitałów⁹.

Celem pracy jest przedstawienie zewnętrznych źródeł finansowania środków trwałych w działalności przedsiębiorstw transportowych.

1. Charakterystyka badanych firm transportowych

Badania przeprowadzono wśród przedsiębiorstw transportowych mających swoje siedziby w powiecie siedleckim, położonym we wschodniej części województwa mazowieckiego. Jedyne kryterium przyjęte do zakwalifikowania przedsiębiorstwa do badań było prowadzenie działalności transportowej. Badania były przeprowadzone w ostatnim kwartale 2013 roku. Objęto nimi 20 właścicieli firm transportowych. W badaniach zastosowano metodę ankiety z wykorzystaniem standaryzowanego kwestionariusza. W opracowaniu i analizie zebranego materiału posłużono się metodą tabelaryczno-opisową.

W prowadzonej działalności gospodarczej ważne znaczenie odgrywa czas. Pierwsze lata funkcjonowania są najważniejsze i zarazem najtrudniejsze. Jeżeli pomysł na działalność gospodarczą okaże się trafny i przedsiębiorstwo utrzyma się w tym czasie na rynku to taka firma ma duże szanse na długą aktywność. Ponad połowa ankietowanych przedsiębiorstw założona została w latach dziewięćdziesiątych lub wcześniej (12 firm). Mają zatem już za sobą ten trudny okres. Po roku 2000 powstało 8 firm, ale w ich przypadku również można mówić, że poradziły sobie z pierwszym, najtrudniejszym okresem. Najmłodsza z założonych firm powstała w 2011 roku.

Wszystkie firmy poza swoją główną działalnością transportową, miały w swojej ofercie również inne działalności, ale nie były one dla nich źródłem głównych dochodów. Profil transportu prowadzonego w badanych przedsiębiorstwach był zróżnicowany. Czternaście prowadziło transport towarów, dwie zajmowały się transportem osób, a pozostałe przeprowadzkami oraz zaopatrzeniem sklepów lub hurtowni.

Badane przedsiębiorstwa w większości zatrudniały pracowników, tylko w dwóch przypadkach prowadzono je samodzielnie. Średnie zatrudnienie w ba-

⁹ *Zarządzanie finansami we współczesnych przedsiębiorstwach*, red. P. Szczepankowski, t. II, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2009, s. 95.

danych firmach wynosiło ponad 3 osoby, a ogółem zatrudnionych było 73 pracowników.

2. Zewnętrzne czynniki rozwoju ankietowanych przedsiębiorstw

Omawiając zagadnienie czynników, jakie mają wpływ na rozwój badanych przedsiębiorstw należy określić ich pozycję rynkową. Analiza struktury obrotów firm według obszaru działania wskazuje, że średnio 20% prowadzonej działalności skierowana była na rynek lokalny, czyli ograniczony do obszaru powiatu i rynek regionu, czyli obszaru województwa. Pozostałe 80% obrotu prowadzone było na obszarze reszty kraju i zagranicy. Przy czym swoje usługi za granicę świadczy sześć firm. Tak duży odsetek usług świadczonych w całym kraju i zagranicą związany jest ze specyfiką branży transportowej oraz położeniem firm w sąsiedztwie województwa lubelskiego i białskiego.

Ostatnie lata w Polsce to okres dużych przemian wynikających z jednej strony z integracji z Unią Europejską, a z drugiej z międzynarodowego kryzysu. Dla branży transportowej, zwłaszcza kryzys miał bardzo negatywne skutki. Wiele firm zmuszonych było zakończyć swoją działalność. Badane firmy poradziły sobie w tym najtrudniejszym okresie, a obecnie odbudowują swój rynek i klientów. Konkurencja firm transportowych na tym terenie jest duża. Właściciele wszystkich ankietowanych firm wskazywali, że mają dużą konkurencję na którą muszą uważać.

Określając zewnętrzne czynniki rozwoju, ważne zagadnienie tworzą uwarunkowania prawne, administracyjne i kosztowe, które powinny stymulować lub ograniczają prowadzenie firmy (tabela 1). Wśród podanych odpowiedzi, większość czynników identyfikowane jest przez ankietowanych za przeszkadzające w prowadzonej działalności lub nie mające na nią wpływu.

Analiza uwarunkowań prawnych, kosztowych i administracyjnych badanych firm jednoznacznie wskazują, że możemy mówić o barierach rozwoju firm z branży transportowej w Polsce. Największe bariery, według ankietowanych, dotyczą: opłat za licencje, certyfikaty, zezwolenia (100% respondentów), kosztów czynników wytwórczych (100%), opłat za korzystanie z infrastruktury (90%), kosztów kredytów, leasingu (90%), podatków od środków transportu (85%), uzyskiwania dodatkowych numerów prowadzonej działalności (85%),

uzyskiwania różnego rodzaju licencji i certyfikatów (80%), uzyskiwaniu zezwoleń (80%), odbywania obowiązkowych szkoleń i zdawania egzaminów (80%).

Wyżej wymienione bariery w działalności firm transportowych jednoznacznie wskazują, że ich właściciele zmuszeni są do poświęcania wielu godzin pracy na załatwianie, potrzebnych dokumentów i zezwoleń w różnych urzędach, a także pochłaniania to duże środki finansowe.

Tabela 1

Uwarunkowania rozwoju firm transportowych

Wyszczególnienie	Pomagały	Nie miały wpływu	Przeszkadzały
	Liczba odpowiedzi		
Uwarunkowania prawne			
Pomoc urzędów państwowych w interpretacji przepisów prawa	3	15	2
Procedury bankowe	–	8	12
Licencje przewoźnika, certyfikaty itp.	–	4	16
Uwarunkowania kosztowe			
Koszty czynników wytwórczych (w tym ceny paliw)	–	–	20
Opłaty za korzystanie z infrastruktury	–	2	18
Opłaty za międzynarodowe zezwolenia	–	15	5
Podatek od środków transportu	–	3	17
Opłaty za licencje, certyfikaty, zezwoleń, ubezpieczeń itp.	–	–	20
Koszty kredytów, leasingu	–	2	18
Podatki lokalne	–	9	11
Podatki państwowe	–	14	6
Uwarunkowania administracyjne			
Wnioski składane do gmin	1	10	9
Uzyskanie w Ministerstwie Transportu zezwoleń na wyjazd	–	4	16
Uzyskanie karnetu z ZMPD ¹⁰ oraz jego ubezpieczenia	–	14	6
Odbycie obowiązkowego szkolenia i zdanie egzaminu z konwencji karnetu TIR ¹¹ i CMR ¹²	–	4	16

¹⁰ ZMPD – Zrzeszenie Międzynarodowych Przewoźników Drogowych.

¹¹ TIR – Transport International Routie- w tłumaczeniu na język polski to Międzynarodowy Transport Drogowy.

¹² CMR – Międzynarodowy List Przewozowy.

Wyszczególnienie	Pomagały	Nie miały wpływu	Przeszkadzały
	Liczba odpowiedzi		
Uzyskanie numeru EORI ¹³ z Urzędu Celnego	–	3	17
Uzyskanie numeru POL Zrzeszenia Międzynarodowych Przewoźników Drogowych	–	13	7

Źródło: obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.

3. Kredyt i leasing jako źródła finansowania środków trwałych w firmach transportowych

Firmy transportowe mają duże zapotrzebowanie na finansowanie środków trwałych związanych ze swoją działalnością i często na ten cel wykorzystują zewnętrzne środki finansowe. W opracowaniu przeanalizowane zostały kredyty i leasing, ze względu na fakt, że są to obecnie dwa źródła finansowania inwestycji ze środków obcych, najczęściej wykorzystywanych przez przedsiębiorców w Polsce i na świecie¹⁴.

Zarówno kredyt jak i leasing mają wady jak i zalety. Aby zdecydować się na jedną z form finansowania przedsiębiorstwa należy przeprowadzić dokładną analizę, która forma będzie korzystniejsza w konkretnym przypadku.

Wszyscy ankietowani znają zarówno kredyt jak i leasing jako obce źródła finansowania zakupu środków trwałych (100%). Na pytanie o szerszą charakterystykę tych instrumentów badani udzielali zróżnicowanych odpowiedzi. Jeśli chodzi o kredyt wszyscy ankietowani stwierdzili, że wiedzą na czym polega procedura kredytowa, jakie są wymagania i korzystali lub obecnie mają zaciągnięte kredyty.

Słabiej wypadła znajomość leasingu, którą wskazało 12 przedsiębiorców (60%), a 9 korzystało z tej usługi (45%). W przypadku ankietowanych umowa leasingu dotyczyła samochodów.

Wśród korzyści leasingu dla leasingobiorców należy przede wszystkim wskazać na jego zalety w dziedzinie finansów przedsiębiorcy. Zalety leasingu w tej kwestii to głównie możliwość funkcjonowania na rynku mimo braku pie-

¹³ EORI – Economic Operators' Registration and Identification, w tłumaczeniu na język polski oznacza System Rejestracji i Identyfikacji Podmiotów Gospodarczych.

¹⁴ A. Dmowski, J. Sarnowski, D. Prokopowicz, *Finanse i bankowość. Teoria i praktyka*, Difin, Warszawa 2008, s. 285.

niędzy w kasie czy na rachunku bankowym, czyli innymi słowy, finansowanie własnych inwestycji z obcych środków trwałych tj. środków należących do leasingodawcy.

Na pytanie, która forma finansowania środków trwałych jest bardziej korzystna dla firmy, ankietowani wskazali w 14 przypadkach, że był to kredyt (70%), natomiast 6 przedsiębiorców (30%) wskazało, że jest to leasing. Takie oceny wynikają przede wszystkim z wiedzy, jaką mają badani na temat tych instrumentów.

Forma finansowania środków trwałych w przedsiębiorstwie zależy od decyzji jego właściciela. W tabeli 2, przedstawiono warunki korzystania z różnych form finansowania.

Kredyt funkcjonuje na polskim rynku znacznie dłużej niż leasing, którego rozwój rozpoczął się w latach dziewięćdziesiątych. Przedsiębiorcy przyzwyczaili się do wykorzystywania kredytu w obrocie gospodarczym, natomiast leasing jako forma mniej znana wzbudza większe obawy. Kredytobiorca może w trudnym okresie zrezygnować przejściowo z odpisów amortyzacyjnych, bądź dokonać sprzedaży przedmiotu¹⁵.

Wśród wad kredytu wskazuje się na skomplikowane i długotrwałe procesy związane z uzyskaniem kredytu, co często zniechęca potencjalnych kredytobiorców. Poza tym kredyt na dłuższy okres obciąża budżet kredytobiorcy, a to powoduje pogorszenie zdolności kredytowej, jeśli zaistniałaby konieczność dodatkowego wsparcia finansowego przedsiębiorcy. Wśród zalet kredytu można wymienić finansowanie nawet bardzo kosztownych inwestycji oraz pomoc doradców kredytowych, a co za tym idzie pomoc w dostosowaniu spłaty kredytu do indywidualnych możliwości kredytobiorcy.

Tabela 2

Porównanie leasingu i kredytu jako sposobów finansowania

Wyszczególnienie	Leasing operacyjny	Leasing finansowy	Kredyt bankowy
Minimalny czas trwania umowy	Określony w ustawach podatkowych	Dowolny	Dowolny
VAT od przedmiotu	Miesięcznie płatny i doliczany do rat	Płatny z góry przy odbiorze przedmiotu leasingu	Płatny i rozliczany przez klienta (ewentualnie kredytowany przez Bank)

¹⁵ M. Gołda, *Leasing*, Difin, Warszawa 1999, s. 41–42.

Wyszczególnienie	Leasing operacyjny	Leasing finansowy	Kredyt bankowy
VAT od miesięcznych płatności	22% od każdej płatności; rozliczany na zasadach ogólnych	Naliczany od wszystkich płatności i płatny po odbiorze przez Klienta przedmiotu leasingu; rozliczany na zasadach ogólnych	Nie występuje
Koszt uzyskania przychodu dla Klienta	Cała rata leasingowa	Część odsetkowa raty leasingowej + amortyzacja środka trwałego	Odsetki+ amortyzacja środka trwałego
Amortyzacja	Firma leasingowa	Klient	Klient
Własność środka trwałego w czasie umowy	Firma leasingowa	Firma leasingowa	Klient

Źródło: <http://www.hert.pl/pdf/Tab1.%20porownanie%20sposobow%20finansowania.pdf> (12.12.2013).

Bardzo często przedsiębiorcy decydują się na leasing, który podobnie jak kredyt może usprawnić działalność ich firmy. Często ta forma jest alternatywą, gdy przedsiębiorstwo nie ma wymaganej przez bank zdolności kredytowej. Ale również leasing podobnie jak kredyt posiada wady i zalety.

Leasing umożliwia korzystanie ze środka trwałego bez konieczności jego zakupu, a koszty obsługi leasingu z reguły pokrywane są z bieżących przychodów firmy uzyskiwanych dzięki użytkowaniu przedmiotu leasingu. Jednocześnie przez rozszerzenie lub odnowienie parku maszynowego przedsiębiorstwo może się szybciej rozwijać i poprawia się jego konkurencyjność¹⁶. Finansujący w leasingu z kolei narażony jest na wyłudzenie przedmiotu leasingu przez nieuczciwych inwestorów lub problemy związane ze starzeniem się jego przedmiotów, a co za tym idzie zmniejszeniem wartości tego przedmiotu.

Ostateczna decyzja, należy do przedsiębiorcy, na jaką formę finansowania się zdecyduje. Powinien tylko rozpatrzyć, co jest dla niego korzystniejsze, bo od tych decyzji zależy funkcjonowanie jego przedsiębiorstwa na rynku.

Podsumowanie

Jedną z podstawowych barier działalności i wzrostu sektora MSP jest bariera kapitałowa. Wzrost i rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw jest

¹⁶ H. Chynał, *Kredyty bankowe i inne formy finansowania. Poradnik dla małych i średnich firm*, wyd. II, Difin, Warszawa 2008, s. 110–111.

bowiem uzależniony od możliwości jego sfinansowania. Finansowanie to może pochodzić z nadwyżki finansowej lub z pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania. Dostępność kapitałów oraz koszt ich pozyskania mają istotne znaczenie dla ekspansji sektora MSP i tym samym wpływają na poziom jego konkurencyjności i pozycję rynkową. Dotyczy to między innymi firm transportowych, które muszą ponosić znaczne wydatki na środki trwałe. Obecnie do najczęściej wykorzystywanych przez przedsiębiorców w Polsce i na świecie źródeł finansowania inwestycji ze środków obcych należą kredyt i leasing. Analizowane w opracowaniu firmy, korzystają z zewnętrznych źródeł finansowania. Wszyscy przedsiębiorcy korzystali z kredytów, a 45% także z leasingu. Stopień wiedzy nt. tych i innych instrumentów powoduje, że przedsiębiorca może podejmować najbardziej dla niego racjonalne decyzje, od których często zależy funkcjonowanie firmy.

Analiza przeprowadzonych uwarunkowań prawnych, kosztowych i administracyjnych rozwoju badanych przedsiębiorstw wskazuje, że są one jednoznacznie interpretowane jako bariery. A właściciele zmuszeni są do poświęcania wielu godzin pracy na załatwianie potrzebnych dokumentów i zezwoleń w różnych urzędach i instytucjach, a także pochłaniania dużo środków finansowych.

Szansę na lepszy i szybszy rozwój, przedsiębiorcy widzą przede wszystkim w upraszczaniu procedur urzędowych, uzyskiwaniu wszelkich dokumentów potrzebnych w ich działalności, jak też zmniejszaniu opłat za wydawane dokumenty. Co jest szczególnie istotne w przypadku nowo powstających firm, które borykają się z brakiem kapitału. Wskazana byłaby też pomoc urzędów państwowych w interpretacji przepisów prawa, których zawilość często prowadzi do niepodejmowania lub rezygnacji z prowadzonej działalności.

Literatura

- Chynał H., *Kredyty bankowe i inne formy finansowania. Poradnik dla małych i średnich firm*, wyd. II, Difin, Warszawa 2008.
- Dmowski A., Sarnowski J., Prokopowicz D., *Finanse i bankowość. Teoria i praktyka*, Difin, Warszawa 2008.
- Domańska-Szaruga B., *Rola banków spółdzielczych w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionie*, Centrum Szkoleniowe FRR Sp. z o. o., Warszawa 2007.
- Gołda M., *Leasing*, Difin, Warszawa 1999.

- Iwin J., Niedzielski Z., *Amortyzacja w finansach przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Naukow Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002.
- Janik W., Paździor A., *Zarządzanie finansowe w przedsiębiorstwie*, Politechnika Lubelska, Lublin 2011.
- Nowoczesne zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, red. A. Bielawska, C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Rutkowski A., *Zarządzanie finansami*, wyd. II zmienione, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.
- Zarządzanie finansami we współczesnych przedsiębiorstwach*, red. P. Szczepankowski, t. II, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2009.

The sources of financing of transport companies activity

Summary

External sources of financing of fixed assets in transport enterprises are presented on the basis of research carried out in the enterprises located within Siedlce district in Mazowieckie voivodship. The study involved 20 transport companies. Due to their activities, transport companies reveal high demand for financing the tangible assets they need and they often use external funds for this purpose. In the study it was compared credit and leasing, due to the fact that they are the two of the sources of financing investments from borrowed capital which are mostly used by entrepreneurs in Poland as well as in the world. It was also showed the external factors of enterprises development which affect their functioning.

Keywords: sources of financing, borrowed funds, fixed assets, transport companies.

Translated by Maria Niewęłowska